

Werkwijze dracht- en lactatieperiode

Enquête februari 2014

Naar aanleiding van de simpele vraag of men strooisel op het nachthok gebruikt in de werptijd, ontwikkelde zich in 2014 tijdens een studiedag een levendige discussie. Deze resulteerde in een enquête om een beeld te krijgen van de (grote) verschillen in werkwijzen die op de bedrijven toegepast worden, vooral aan het einde van de dracht- en in de lactatieperiode.

Alle bedrijven die zich opgegeven hadden voor de studiedag in februari 2014 kregen een enquête toegestuurd. Van de in totaal 35 opgestuurde exemplaren kwamen er 18 retour.

Eerst enkele feiten (o.b.v. onderzoeksresultaten)

Uit Deens onderzoek, waarbij de geboorte van pups uitgebreid gefilmd is, blijkt dat een geboorte gemiddeld 9 uur duurt. Tijdens het werpen helpt de teef de pups geboren worden. Wanneer een geboorte minder dan 5 uur duurt is er weinig uitval onder de pups, maar als de geboorte meer dan 10 uur duurt, vallen er veel pups uit. Uit het beeldmateriaal blijkt dat er gemiddeld 9,5 pups geboren worden, waarvan er na 1 dag nog 7 pups over zijn. De dood geboren pups zijn meestal wel volledig ontwikkeld.

Uit ander onderzoek bleek dat een gebrek aan nestmateriaal een negatief effect heeft op het verloop van de geboorte en daarmee ook op de vroege pupuitval. Weer ander onderzoek toont aan dat meerdere soorten nestmateriaal de sterftekans van pups in de eerste 7 dagen verkleint omdat de teef een beter nest bouwt en bij de geboorte langer op het nest blijft. De antwoorden zoals gegeven op de vragen in de enquête zijn hieronder uitgewerkt.

Ing. Louise Boekhorst,
NFE Nederasselt

Resultaten uit de enquête

De verschillende onderdelen uit de enquête worden apart uitgewerkt.

Nachthok

De minimale afmetingen van een nachthok moeten 20x20 cm zijn volgens de Wet Dieren, maar in de praktijk zijn ze altijd groter. De breedte varieert van 25 tot 31 cm en de diepte van 20 tot 25 cm. De meeste bedrijven gebruiken een koepel als nestverkleiner, er zijn echter ook bedrijven die een plaatje, steen, korf of zelfs geen nestverkleiner gebruiken. Het moment waarop deze nestverkleiners geplaatst worden is zeer verschillend. Een gedeelte van de pelsdierenhouders plaatst ze al in januari/februari, maar de meeste net na de paartijd tot 5-20 april. Slechts twee pelsdierenhouders geven aan een sluipgatsluis toe te passen, dat zijn bedrijven die geen nestverkleiner toepassen of alleen een steen. Bij elk onderwerp in de enquête werd ook geïnformeerd naar de motivatie waarom de betreffende werkwijze toegepast werd. In sommige gevallen leidde dit ertoe dat wat voor het ene bedrijf als positief gezien werd, door een collega juist als negatief beoordeeld werd. Wat betreft de nachthokinrichting, de bedrijven die gebruik maken van een sluipgatsluis doen dit juist om te voorkomen dat er koude pups in de ren komen te liggen en er een groot nest overblijft. De motivatie om een

koepel te gebruiken is dat er geen dode hoeken zijn, er geen tocht is en dat het een mooi rond nest vormt dat goed schoon te houden is. De koepel zit als het goed is klem onder de klep van het nachthok en de grootte van het nachthok kan zodoende ook aangepast worden. Het schuine plaatje wordt gebruikt omdat het nest dan groter is en er minder pups buiten het nest komen te liggen. Een bedrijf gebruikt een gazen koepel, deze wordt niet vettig en de pups kunnen als ze wat groter zijn via het gaas naar het voer kruipen. De maaswijdte moet wel aangepast zijn aan de kleine pups en de koepel moet goed aangevuld worden met stro. De steen wordt toege-

past samen met de sluipgatsluis, zodat de pups beter in het nest blijven en het stro beter in het nachthok blijft.

Strooiselgebruik

Veel bedrijven werken met een combinatie van verschillende soorten strooisel. Zo wordt easystro alleen gebruikt, maar ook in combinatie met krullen en in combinatie met gehakseld stro. Ook krullen worden alleen gebruikt, maar ook in combinatie met gehakseld stro en in combinatie met gehakseld stro en zaagsel. Daarnaast wordt ook gehakseld stro alleen gebruikt. Van easystro wordt gezegd dat het een mooi nest vormt, stevig is en goed blijft in het nachthok. In combinatie met stro kunnen nertsen een mooi holletje maken. Krullen worden gewaardeerd om het feit dat ze veel vocht opnemen en een goed overzicht op het nest blijft. Stro wordt gebruikt omdat het warm is en voor afdekking.

Waar de gehele enquête mee begon, de vraag of nesten afgedekt worden of niet, beantwoordt de helft van de bedrijven met ja en de helft met nee. De meeste

bedrijven die de nesten afdekken doen dat met gehakseld stro, één bedrijf gebruikt een stroband. Ook het tijdstip waarop bedrijven de nachthokken afdekken is wisselend. De stroband gaat al vanaf januari op het nachthok, de rest van de bedrijven kiest voor afdekken vanaf 15-25 april, of de dag na werpen. En afhankelijk van het weer worden de nesten 2 tot 4 weken lang afgedekt. Wat de een als een voordeel ziet, is in de ogen van de ander een nadeel. Het afdekken van het nachthok wordt vooral gedaan omdat het warm is (dus ook goed voor de groei), geen tocht optreedt, meer rust geeft en de teef beter op het nest blijft.

De bedrijven die het nest niet afdekken doen dit juist omdat ze dan een betere controle hebben over het nest en het meer rust geeft omdat je tijdens de controle het nest niet zoveel hoeft te verstoren. Daarnaast vinden ze dat de teef beter op het nest blijft, waarschijnlijk ook om de pups warm te houden.

Zoveel verschil in inzicht vraagt om een praktijkproef die makkelijk uit te voeren is op Edelveen. Dat hebben ze dus meteen

opgepikt. Hoewel Edelveen in principe de nesten altijd afdekt met lang stro werd in 2014 de ene helft van de nesten afgedekt en de andere helft niet. Gedurende de werpperiode was men op het bedrijf enthousiast over het niet af dekken waarbij je veel sneller constateert wanneer pups buiten de koepel liggen of vooraan in de ren, waardoor je sneller in kunt grijpen. Dit heeft voor zover nu bekend echter niet geleid tot minder pupsuitval, wat dan wel weer vreemd is.

Inleghorren

Het moment van plaatsen van inleghorren is verschillend. Er zijn bedrijven die dat gewoon op een vaste datum doen; jonge teven 9-10 dagen eerder dan de oude teven, bij sommige bedrijven is het voor de voet weg tussen 18 en 25 april. Er zijn ook bedrijven die ze pas op het allerlaatste moment plaatsen wanneer het eerste nestje zich aandient, en dan per paargroep of jonge en oude teven apart gaan plaatsen. De maaswijdte van de inleghorren varieert. De meeste bedrijven passen inleghorren toe van 0.5x0.5 inch, maar ook enkele van 1x0.5 inch en 0.25x0.25 inch. Als nadeel van de inleghorren met erg fijne mazen wordt genoemd dat de mest slecht droogt.

Een paar bedrijven plaatsen tussen de kooibodem en de inleghor papier over ongeveer 1/3 deel van de kooibodem. Zij doen dit om tocht te voorkomen. Dit papier wordt rond de 10e dag ook weer verwijderd. De inleghorren worden niet tussentijds schoon gemaakt, of alleen bij diarree. Een enkeling gebruikt ook poeder (Golddust). Tijdens de studiedagen kwam ook de halve hor ter sprake. Dat is een hor die tot halverwege de kooi reikt en dan verticaal omhoog gebogen is. In het verticale gedeelte zit een doorgang voor de teef. Edelveen heeft deze inleghorren getest, ondanks dat er in het laatste deel van de kooi geen hor ligt krijg je toch wat ophoping van mest.

Overleggen van pups

Op alle bedrijven die de enquête ingevuld hebben worden pups overgelegd wanneer de nesten te groot zijn. Het merendeel van de bedrijven laat maximaal 9 pups bij een teef, enkele hebben 8 als maximum en enkele 10. Eén bedrijf gaf aan 12 als maximum aan te houden, maar dat is omdat het een luxe probleem is. Pups worden normaal overgelegd als ze 1-2 dagen oud zijn, maar het kan wel tot 5 dagen leeftijd. Welke pups leg je dan over, de grote, kleine of gemiddelde. Het merendeel legt grote tot gemiddelde pups over naar een pleegmoeder, maar een paar bedrijven leggen ook bewust de kleinere pups over

naar een pleegmoeder. De redenatie hierachter is dat wanneer pups overgelegd worden ze "uit beeld" verdwijnen voor de fokkerij, terwijl het juist pups uit grote nesten betreft, waar je normaal gesproken je fokmateriaal uit haalt.

Wat wordt dan gedaan met de kleine nesten? Nogal wat bedrijven leggen pups uit kleine nesten, zeker als ze schraal zijn, over naar een pleegmoeder. Maar meer bedrijven gebruiken deze teven juist als pleegmoeder en leggen er pups bij, als de melkproductie ten minste goed is. Toch kiezen ook een paar bedrijven ervoor om het nest te laten zoals het is, maar de pups worden dan wel in de pelsgroep geplaatst.

Melkproductie van de teef

Als de melkproductie van de teef niet goed op gang komt is het zaak om actie te ondernemen om te voorkomen dat er onnodige uitval plaats vindt. Het merendeel van de bedrijven legt de pups in zo'n geval over naar een pleegmoeder. Een aantal van hen laat een paar pups bij de teef en houdt deze extra goed in de gaten. Komt de melkproductie echt niet op gang dan worden ook de laatste pups alsnog overgelegd. Een paar pelsdierenhouders geven aan dat zij in zo'n geval het hele nest ruilen met een ander nest waarvan de pups goed vol gedronken zijn. Een enkeling kiest voor oxytocine spuiten. Als je in zo'n geval niets doet gaan de pups zeker dood.

Selectie op aantal spenen

Maar drie bedrijven selecteren actief op het aantal spenen. Dit is eigenlijk opvallend laag in zo'n geïnteresseerde groep. Misschien komt dit omdat het nog erg nieuw en ook wat onduidelijk is hoe het nu precies werkt. De selectiegrens ligt op 6 tot 7 spenen. Eén bedrijf geeft aan dat het onbewust wel de dieren uitselecteert met te weinig spenen; 4 en minder. Uit onderzoek blijkt duidelijk dat de uitval lager is wanneer een teef meer spenen heeft. Maximaal 1 pup meer dan het aantal spenen is het advies.

Voeren in de lactatie

Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan dat er in de werptijd met voercurven gevoerd wordt. Bedrijven die geen gebruik maken van voercurven voeren hun dieren 2x per dag, bij automatisch voeren met voercurven is dat meestal maar 1x per dag. Met een geautomatiseerd voersysteem is het ook mogelijk om 2x per dag te voeren, de totale voerportie wordt dan verdeeld over 2 voerbeurten. Je kunt zelf aangeven hoeveel procent van het totaal per voerbeurt gevoerd moet worden. Herverdelen van voer is niet wenselijk bij geautomatiseerd voeren. Je wilt zo goed mogelijk voeren naar de behoefte van de nerts, als je herverdeelt wordt de teef die het voer niet op heeft niet gecorrigeerd, maar ook de teef die het erbij krijgt niet. Dus moet je blijven herverdelen. Terwijl wanneer de voerportie aangepast wordt, je juist minder restvoer zou hebben. Gemiddeld zitten de dieren daarbij 4 uur per dag zonder voer.

Gemiddeld gesproken starten de bedrijven rond de 30 dagen met het voeren op de klep, maar de variatie hierin is erg groot, van 3 tot 6 weken leeftijd. Sommigen geven aan dat dit ook afhankelijk is van de buiten temperatuur, als het te koud is zou koud voer op het nachthok de temperatuur in het nachthok te veel beïnvloeden en wordt er later gestart met het op de klep voeren. Anderen geven aan dat ze hierbij vooral kijken naar het gedrag van de teef, als deze stopt met het brengen van voer naar het nachthok, wordt het tijd om de pups apart te gaan voeren. Ook controle van de teven of de spenen nog wel goed leeggedronken worden is belangrijk om mastitis te voorkomen. Het merendeel van de bedrijven heeft geen problemen met mastitis gehad.

Natte pups

Slechts enkele bedrijven geven aan dat ze, in meer of mindere mate, natte nesten/pups gehad hebben. Het is erg verschillend hoe daarmee omgegaan wordt, van nachthok tot inleghor schoon maken. Om het nachthok en de hor droog te krijgen worden krullen, biggenzaagmeel, Golddust, Staldren en kalk gebruikt. Verder wordt genoemd: niet te vroeg op het nachthok voeren, de teef beperkt voeren en pups overleggen.

Temperatuurregulatie

Hoe reageren we bij hoge temperaturen in de zomer, en speciaal in de werptijd. Er is alles aan gelegen om de gevoelstemperatuur op dierniveau omlaag te brengen. Als

verkoelende maatregelen worden genoemd het sproeien op de daken en het vernevelen in de stal/shed, maar ook het gebruik van ventilatoren in de stal om de lucht in beweging te houden, het afschermen/witten van de lichtnok en lichtplaten en het afschermen van de zonnkant van de sheds. Als extra managementmaatregelen worden genoemd het verwijderen van stro op het nachthok, rekening houden met het voertijdstip, dus 's morgens vroeg en 's avonds laat voeren, extra pupcontrole en extra controle van het watersysteem. Aanvullende maatregelen hierbij kunnen zijn: zorgen voor een goede wateropname door te zorgen voor een geïsoleerde waterleiding of het water stromend te houden, en een lage waterdruk (minder dan 0.2 bar) om de wateropname door de pups te vergemakkelijken. Ook extra water toevoegen aan het voer is mogelijk. Verder kan de voergift verminderd worden. Ook een open nok of geïsoleerde dakplaten of toepassing van wit/grijs damwand dak worden als zonerende maatregelen genoemd.

Conclusie

De enquête heeft ons enig inzicht gegeven in de werkwijzen die verschillende bedrijven toepassen aan het eind van de drachtperiode en aan het begin van de lactatieperiode. Ondanks dat er veel variatie tussen de bedrijven is, lijken behaalde resultaten tot tevredenheid van de bedrijven te zijn.

